

Juhász Ferenc: A virágok hatalma

Juhász Ferencet nagyon tehetséges költőnek tartom. A »nagyon tehetséges« talán sovány, hétköznapi, hozzá méltatlan jelző is. Juhász ragyogó hangulat- és képalkotó tehetséggel, bravúros fantáziával, kivételes látással, érzékeny, szerető, forró szívvel és csodálatosan gazdag egyéni nyelvvel megáldott sajátos egyénisége a magyar költészetnek.

Valaki már a helyét is megállapította benne: Petőfi, Ady és József Attila mellé Juhász Ferencet állította »negyediknek«. Új kötete. A virágok hatalma elolvasása után azonban nagyon meggondolkoztat ez a helymegállapítás. Miért a legnagyobb Petőfi? Miért a legnagyobb Ady? És miért a legnagyobb József Attila? Miért nem mondjuk, hogy az egyik nagyobb a másik kettőnél, miért tiltakozunk, ha valaki be akarja sorolni egymás mögé, jelentőségbeli rangsorba őket, miért tiltakozunk még akkor is, ha ez a besorolás egyezik szubjektív véleményünkkel? Azért, mert Petőfi is, Ady is, József Attila is örökre bevésődtek a magyar nép szívébe, egyforma erővel, a nép egyformán szereti őket — teljes szívével!

S Juhász Ferencet még korai besorolni a három »nagy« mellé. Juhászt a nép úgy ismerte meg — a Sánta-családból és az Apámból —, mint saját költőjét, aki a nép nyelvén, a nép gondolkodásával, a népek ír. Új kötetét azonban nem hiszem, hogy a nép megérti. Nem érti meg, — nem is jut el a kezébe Juhász Ferenc új kötete, hisz az mindössze ötszáz példányban jelent meg, s ha véletlenül valamelyik könyvtárban rá is akadna valamelyik, akár érettségizett olvasó is, nem biztos, hogy megértene az új Juhász-verseket.

A virágok hatalmában még tovább fejlődött Juhász képalkotó és hangulatteremtő fantáziája, csakhogy — meglátásunk szerint — nem a helyes irányban. Szépek, megkapóak Juhász egyes képei sorai, — külön — együtt, összefüggésükben azonban nem képeznek értelmes egészet. Mert mit mondanak Juhász következő sorai?

...ó, boldog, boldog, egyedülvaló
nefelejcskék, mályvazöld tengerek,
hullámok dupla fogsorai, tajtékfátylak
az égig lengenek,
Ó, zengő, döngő, teremő elem, az áldás
egyik részese,

kristályok, a föld veséi, fehér párák
nemzés-lehellete.
Ó, forró, bugyogó, májszínű lápok első
virágai,
a teremtés szőrös-szárú, szőrös-levelű,
szőrös-ajkú álmai.
Ó boldog bibék, virágok szív-fejű,
csillámragacsos nemzőszervei,
sárgalisztes, karcú növényi-fallaszok,
hosszan kilógó hangszálai
a mindig éneklő kehely-toroknak,
többször ikresedett lónyakak,
egy-törzsből ágazók, kik orrlyuktalan
fejeket csókra nyújtanak!...
(A mindenség szerelme, 63. oldal.)

Sziporkázók, ragyogók, megdöbbenők ezek a képek, hasonlatok, jelzők, de már néhol, mint itt is, únjuk felesleges halmozásukat. S némelyik fantasztikus irracionális meg egyenesen bántó (orrlyuktalan fejeket csókra nyújtó többször ikresedett lónyakak). Ezek rontják el a valóban szép képek élvezetét is, mert ezeket a szavak, a hasonlatok s a képek hideg sziporkázásától, csillogásától elűntatott ember csak ritkán veszi észre. Pedig igazságtalanság lenne elhallgatni a kötet érdemeit. Hiszen József Attilán kívül nem írt még senki ilyen művészi — s ennyire természettudományosan — a szerves anyag mozgásáról, mint Juhász a Tanya az alföldön című versében:

... A futóbab-szárban a nedvesség
lassan fölfele tolul,
s az elszáradt bőr kivirul,
lúktet és húzódni kezd láthatatlanul,
csak teremve él, nem tudja sorsát.
Húsukat fémmel, kristállyal, vízzel
teleszívják
a hulló-bőrű uborkák.

S míg a nedvesség a sejteken
átszívárog,
mint az embrió-testen az anya-vér,
odabent naprendszer,
s azokban naprendszer-tömegek
keringenek zizegve.
Él az anyag lihegve...

S milyen gyönyörű, meggyőző vallása a szerves anyag és az emberi szervezet egysége materialista felfogásának A mindenség szerelme következő részlete:

... Ó, boldog, boldog lét, a halál se
pusztulás, csak folytatás,
s építő-folytatódó állapot a korhadás,
poshadás, rothadás!
Mészkövé-sajtolt kagyló, s csigabiga-
tömegek
csak téged hirdetnek, élet, a márvánnyá
sajtolt mészkövek!
Ó, boldog, boldog vegetáció! Első
növények, vajon
sejtettétek-e, kék kocsonyaszálak, zöld
ondó-szálak a talajon,
hogyan bennetek már az ember készülődik
megváltani
az öntudatlan áramló világot, szerelmet
vallani?...

Ugyanebben a költeményben, amelyben
a bolygók, földek keletkezésétől az ember
kialakulásáig végigvezeti az olvasót
a szervesetlen, majd szerves — és az élő-
világ — »szerelmén«, így ír a szerelem-
ről, mint az élő-világ lényeinek egyik
mély, bonyolult, s a szerves és szervesetlen
világ viszonyainál magasabbrendű meg-
nyilvánulásáról:

... Mit tudja azt a tenger,
hogyan én úgy szeretlek téged,
mint láng az olajat,
s tőled táplálva,
sisteregve égek,
mert te egyre csak adod magad,
te örök-forrás,

nehéz, színes, sűrű gomolygás,
s tornyozó lángjaimban
valósítod meg tündöklő-önmagadat...

A példák sokaságát idézhetném még
az értelmetlen hasonlalthozzás s a va-
lóban szép részek bemutatására, ennél
fontosabb azonban az, hogy a részletek-
ről az egész felé haladva foglalkozunk a
kötet egészének mondanivalójával, problé-
máival.

A kötet egyenesen, konkrét formában
nem ad választ korunk egyetlen lényeges,
égető társadalmi kérdésére sem. Látszó-
lag nem is érint társadalmi kérdéseket,
— de csak látszólag. Helyette komoly fi-
lozófiai, természettudományi kérdéseket
fejteget —, de olyan bonyolultan s elvo-
natkoztatottan, hogy azt az egyszerű em-
berek nem értik meg, mert az elkalán-
dozó, zaklatott, lázas gondolatok kusza
fonalát sokszor elveszti az olvasó. S a
szemlélet, a módszer is idegen tőlünk.
Juhász nem a dialektikus materializmus
talaján állva akarja megoldani ezeket a
komoly filozófiai kérdéseket, hanem régi
polgári filozófiai irányzatokból kiindulva.

A gondolati költészet jelentős helyet
foglal el a magyar irodalomban. Juhász
azonban bármilyen komoly kérdéseket is

vet fel lírájában, éppen az előbb említett
hibái miatt, nem fejleszti tovább a gon-
dolati lírát.

Fentebb azt írtuk, hogy Juhász látszó-
lag nem érint társadalmi kérdéseket.
Verseiben azonban több helyen találunk
utalást társadalmi vonatkozású kérdé-
sekre — s ha azt mondtuk, hogy filozó-
fiai-természettudományos nézetei nem
gazdagítják az emberek tudatát, akkor
ezek a társadalmi kérdésekben kifejtett,
odavetett vélemények egyenesen károsak.
Mondjuk ki nyíltan, Juhász is, nem kis
mértékben leledzik a legutóbbi idők iro-
dalmi hibáiban. Néhány sora Benjámin
sokat vitatott Köznapi dolgok igézete
versére emlékeztet:

... Te boldog isten légy velem,
hadd éljem le kis életem,
csak egyszerűen, józanul,
napokat számlálatlanul...

... Te boldog isten add nekem,
csak legyen krumplim, kenyérem,...

... Hallgasd meg végre panaszom:
e terhet én már nem bírom...
(Könyörgés középszerű című verse.)
Emberszabású álmaink című versében
így vall korunkról:

... Korunk lehetne emberi,
csak meg kellene menteni.
Már él, mint embrió, vakon,
a hermafrodita atom...

Tehát a költő szerint — mi ezt értjük
belőle —, korunk nem emberi, s meg-
mentését nem a társadalmi fejlődés
zászlóvivőitől, hanem egyedül az atomtól
várja. Hisz Juhász az emberben? Hisz
társadalmunkban?...

S bár vannak új kötetének erényei, a
kötet egészében, de részleteiben is, meg-
gondolkoztató és hibás alkotás.

Ennél a köteténél már nem a zsákutca
veszélyéről, a teljes zsákutcáról kell be-
szélnünk. S ha Juhász idejében nem tér
észhez, egy nagy tehetség teljes szétfor-
gácsolódására kell rádöbennünk...

És még egy — talán nem lényegtelen
gondolatra szeretném Juhász Ferenc fi-
gyelmét felhívni: Fiatal, kezdő költőink-
nek tetszik Juhász tetszelgős játéka, meg-
szédíti őket a szikrázó aranyforgácsok
mesés ragyogása, — költészetük elfordul
a mától, a valóság eszmei, pártos ábrázó-
lásától, csak játéknak, virtusnak tekin-
tik a költészetet, s nem országépítő mun-
kának. Nem hinném, hogy Juhász gon-
dolt erre, — de nem ártana, ha elgon-
dolkoznék egy kicsit — ezen is!

PETROVÁ CZ ISTVÁN